

BEMÆRKNINGER

OM EN

FÆLLES NORDISK FÆNGSELSSTATISTIK.

På den nordiske Penitentierforenings møde i København i 1880 forelå spørgsmålet om en fælles nordisk fængselsstatistik. Forhandlingen herom endte med, at det overdroges Foreningens bestyrelse at forelægge det næste møde de fornødne forarbejder til en sådan statistik. Spørgsmålet stiller, Hr. Bogholder FROM, besøgte derefter på den danske regerings bekostning Sverige og Finland for at søge sagen fremmet. De foretagne forarbejder i de forskellige lande vare imidlertid ikke så vidt fremskredne, at de kunde forelægges på Foreningens næste møde i Kristiania i 1882.

Der ligger ikke i fremsættelsen af de foran anførte faktiske forhold noget, som kunde ligne en bebrejdelse for, at sagen ikke er kommen videre, skønt det gerne kan være, at der kunde være sat lidt mere kraft på, siden man nu dog var begyndt på at sætte sagen i scene. Hovedårsagen til forhalingen ligger uden tvivl i de vanskeligheder, som selve gennemførelsen bærer i sig, og som væsenligst træde frem i materialets forskelligartethed i landene og i spørgsmålet om, hvilket omfang arbejdet bør have ikke blot i det hele taget, men også i de enkelte afdelinger.

Det vil vistnok ikke være uden interesse i sidstnævnte henseende at bringe forhandlingerne på Stockholmer Kongressen om en international fængselsstatistik i erindring.

Londonner Kongressen havde udtalt sig for nytten af en slig statistik, eller som BELTRANI SCALIA sagde: „at beslutte, at et arbejde af den natur skal udføres, det er ensbetydende med en anerkendelse af princippet.“ På Stockholmer Kongressen galdt forhandlingen, hvilken passende form man skulde vedtage for udførelsen. Den efter Londonner Kongressen af BELTRANI SCALIA forsøgte internationale statistik for 1872 havde, trods det påskønnelsesværdige, betydelige arbejde, vist, hvilke store vanskeligheder man havde at gøre med. Forhandlingerne på Stockholmer Kongressen viste det samme og tillige, hvilke modsatte anskuelser om statistikens momenter, der fandtes.

Dr. GELBHAAR, inspektør for strafanstalten i Zwickau, mente, at de tidligere af den internationale kommission i 1873 og 1875 opstillede formler ikke havde taget tilstrækkeligt hensyn til de stater, hvor den franske straffelovbog ikke fandtes, og at de savnede betydningsfulde momenter, medens uvæsenlige vare tagne med. Det er hensynet til den først nævnte indvending, som har foranlediget GELBHAAR til at foreslå at dele Europas stater i 5 afdelinger, eftersom deres straffelovgivninger ere beslægtede, og at lade hver afdeling udarbejde en fælles statistik.

Professor d'ORELLI fra Zürich vilde ikke erkende GELBHAAR's indvendinger for fyldestgørende, og heri fandt han tilslutning hos Kongressen. Han fordrede fængselsstatistikken holdt skarpt ude fra den kriminelle statistik. De momenter, han vilde have med, vare: fangebestanden; nationalitet og borgerlig stilling; fysiske, moralske, intellektuelle og økonomiske vilkår; straffenes art; opførsel og disciplinære straffe; sundhedstilstanden; anstaltens økonomiske resultater. Desuden måtte der gives oplysninger om landenes straffelovgivninger, de forskellige strafanstalter, deres indretning, og endelig særlige oplysninger for strafanstalterne og for de andre fængsler.

CHICHERIO, direktør for strafanstalten i Lugano, vilde ikke nøjes med d'ORELLIS forslag. Han vilde, at

fangens og hans forfædres fysiologiske forhold også skulde fremstilles, således temperamentet, den organiske konstitution og affekterne, betingelser, hvis indflydelse på forbryderen ikke kunne benægtes.

GUILLAUME, direktør for strafanstalten i Neuchâtel, sluttede sig til CHICHERIO. De momenter, fængselsstatistikken i almindelighed indeholdt, vare betydningsfulde for det enkelte land til at godtgøre resultatet af straffefuldbrydelsen. Mange af disse tal havde ingen betydning for en sammenlignende statistik ved siden af de vanskeligheder, de medførte ved sammenligningen. Det var studiet af årsagerne til forbrydelserne, som havde interesse for videnskaben, individets konstitution, sygdomme, arvede egenskaber, opdragelsen i barndommen o. s. v., det var et værdifuldt materiale, som det ikke vilde være vanskeligt at finde formler for. På den ene side indrømmer man på en absolut måde menneskets moralske frihed, og på den anden side fordrer man, at alle mennesker ifølge en absolut nødvendighed skulle underkastes loven, som følge heraf eksisterer den moralske ansvarlighed og menneskets frihed i virkeligheden slet ikke. Det gælder om at forene disse modstridende doktriner. Dette kunde opnås ved en slig sammenlignende statistik, som vilde skaffe større kendskab til forbrydelsens inderste væsen. Derved vilde man komme til erkendelse af, hvilke rationnelle præventive forholdsregler der burde anvendes enten ad lovmæssig eller administrativ vej.

Donna ARENAL har villet, at man skal skelne mellem mennesket og forbryderen. Denne er moralsk taget dels et menneske som alle andre, dels er han forskellig fra disse. I denne forskel ligger sammenligningen mellem forbryderen i Cadix og i Stockholm. Tyven er den syge del af individet, mennesket den sunde. Deri ligger en uendelig afvexling. To mennesker, som have begået den samme brøde ganske under samme forhold, kunne være meget forskellige, når de træde ind i fængslet. Sygdommen kan være den samme, men oprindelsen forskellig. Med de samme

bygninger, de samme reglementer, de samme disciplinære midler kan man opnå forskellige resultater. Dette beror ikke alene på fangerne, men også på fængselspersonalet.

De her anførte udtalelser fremstille de vigtigste principielle anskuelser, og af disse vil det tillige ses, hvor mange forskellige momenter der kunne fordres medtagne i statistiken. MICHON gjorde derfor også som rapportør til Kongressen med rette opmærksom på, at hvilke af de fremsatte synspunkter man end vilde vælge, kunde løsningen af spørgsmålet dog ikke foregå ved en improviseret forhandling. De enkelte staters administrationer måtte forhandle indbyrdes. Idet Kongressen sluttelig overdrog den internationale kommission at forberede statistiken, gik den ud fra, at forsøget fra 1872 blev grundlag for de fremtidige arbejder. Iøvrigt fremhævedes det under forhandlingerne fra flere sider, at en slig statistiks almindelige principer måtte være simpelhed, kortfattethed og nøjagtighed, samt at tallene måtte ledsages af omfattende oplysninger i enkelthederne.

Spørgsmålet om en international fængselsstatistik er endnu først i sin vorden og skal åbenbart have lang tid til at arbejde sig frem til at blive af betydning. GELBHAAR's forslag om at dele Europas stater i 5 grupper efter de beslægtede straffelovgivninger synes derfor at være praktisk som et udviklingstrin, og de skandinaviske lande danne ganske naturligt, som også af ham foreslået, en af grupperne. Det lå således nær at forsøge spørgsmålet løst iblandt disse.

Man står så atter ligeoverfor principerne, ikke blot de ovenfor nævnte almindelige, men også de mere indgående. GUILLAUME havde vistnok for en del ret, når han sagde, at mange oplysninger have kun interesse for det enkelte land men ikke for en sammenligning. Dog kan dette kun væsenligst gælde detaljerne indenfor de enkelte momenter i statistiken, men mindre momenterne selv. Hvad skal man da tage med og i hvilket omfang? Besvarelsen heraf må jo afhænge af, hvad man anser for at være opgaven. Vil man sammenligne tilbunds, må man medtage alle enkelt-

heder, findele oplysningerne og veje på guldvægt. Dette vil ikke kunne realiseres uden nøje bekendtskab med alle lokale faktorer i landene, og det vil ingen have. Uoverensstemmelserne ville tilintetgøre sammenligningen. Vil man derimod blot frembringe et billede, vil man derigennem fremskaffe antydninger, som i de enkelte tilfælde kunne undersøges i detaillerne af dem, for hvem de efter sammenligningen have særlig betydning, så behøver man kun at tegne billedet i store træk. Således alene bliver arbejdet overkommeligt og af betydning.

Dette sidste må særligt gælde fordringerne på oplysninger om forbrydernes sjælelige og moralske tilstande. Legemets organisme er den samme hos alle mennesker; afvigelserne i funktionerne give sig let tilkende, derpå beror lægekunstens behandling af sygdommene. De kunne klassificeres efter organerne og deres karakter. Således også menneskets åndelige og sjælelige organisme. I princippet er den den samme hos alle mennesker, vistnok mere fintfølede end legemets; men dens udslag ville dog kunne henføres til bestemte grupper, hvis karakter i hovedsagen vil være den samme. En faktor er der imidlertid, som spiller en større rolle på dette punkt end i legemets organisme, og det er villien. Er forbrydelsen at betragte som en sygdom, og jeg er ikke tilbøjelig til at gå ind på billedet, så er den i hvert tilfælde kun en frivillig pådragen sygdom, medmindre den udspringer af en forstyrret mental tilstand, og den må da af den kyndige fængselsmand kunne klassificeres ligesom legemets sygdomme, uden at man behøver at søge til de mest dybsindige detaljer. Dette gælder såmeget mere, fordi disses fremdraging i mange tilfælde vil komme til at hvile alene på et skøn. Det går jo ikke her som med legemets organisme. Symptomerne ville ofte ikke foreligge, fordi fangen ikke altid vil lægge sit indre blot for undersøgeren. Det er ofte først efter mange, i længere tid samlede, fint observerede momenter, at resultatet kommer frem. I så henseende beror meget på

personalet og dets udvikling igen på den ledendes sans derfor, hans hele individualitet. Jeg mener altså, at oplysninger om denne side bør ikke savnes i en fælles statistik, og at denne kun skal give et billede i store træk.

Spørgsmålet bliver da, hvad der skal tages med i billedet. Det forekommer mig i så henseende, hvad jeg alt har berørt før, at, selv om mange enkeltheder, som have interesse for det enkelte land, utvivlsomt må falde bort, må hovedmomenterne væsentligt blive de samme i det enkelte lands og den sammenlignende statistik. Disse momenter må kunne grupperes om følgende fire hovedpunkter: 1. hvad der vedrører fangens person ved indtrædelsen i fængslet, om man vil, hans personlige forhold, 2. hvad fængslet byder, straffefuldbyrdsen, 3. fængslets økonomi, 4. straffefuldbyrdsens resultat. Som fælles udgangspunkt for disse hovedmomenter står naturligvis fangebestanden. Under punkt 1. falder oplysning om forbrydelse, alder, stilling, helbred, fortid (heri barndom, opdragelse, oftere straffet), sædelighed, oplysning. Punkt 2. må omfatte straffeformen (celle eller fælles) og straffetiden, ved hvilke oplysninger større detaljer ganske vist ere af betydning såvel for straffeformens som for straffetidens indflydelse, således at dog straffetiden indtil 1 år, forsåvidt straffen angår strafarbejde, danner en samlet gruppe, endvidere disciplinen, arbejdet, ernæringen og sundhedstilstanden. Om punkt 3. vil formentlig intet være at bemærke. Det samme må gælde punkt 4, kun må tilbagefaldet vistnok helst opgøres først nogle år efter løsladelsen.

Det er isøvrigt en selvfølge, at mænd og kvinder opføres særskilt.

Af væsentlig betydning er indflydelsen af de korte straffe, som ikke medføre strafarbejde. Desværre savnes en statistik herover for Danmark, medens det dog er disse straffe, som, idet de mange gange ere indledningen til et forbryderliv og for en stor del idømmes yngre folk, netop af disse grunde fortjene opmærksomhed. En statistik herover vil vise, hvor stor trangten er til præventive forholdsregler, og

hvilken betydning de kunne have. At en slig statistik må komme, derom kan der ikke tvivles; men heldigst havde det været, om den alt længe havde ligget for; thi på den må straffelovgivningens forandring og udvikling for en del komme til at hvile.

Hvad selve udarbejdelsen af en fælles statistik angår, blev det på mødet i København foreslået, at denne skulde foregå skiftevis i de forskellige lande. Dette mødte modstand hos Generaldirektør ALMQUIST, som mente, at det burde overdrages en bestemt mand i et af landene. Efter min opfattelse er dette også den mest praktiske måde at sætte sagen iværk på. På den anden måde bliver arbejdet besværligere, idet der altid kommer en ny mand til det, derved ville eventuelle forandringer, indskrænkninger eller udvidelser, lettere forsømmes, oversigten over såvel hele arbejdet som dets enkeltheder er vanskeligere for den, hvem arbejdet er nyt.

Når jeg her har fremsat disse mere almindelige bemærkninger om en nordisk fængselsstatistik, så er det sket, fordi jeg anså det for ønskeligt, om den kunde blive genstand for nogen diskussion. Der vil jo gå mindst et par år hen, førend noget fælles fængselsmøde vil blive samlet i Skandinavien. Og når så, som vel kan håbes, forarbejderne foreligge, ville de ikke kunne diskuteres, dels fordi de i så fald måtte foreligge for hvert medlem før mødet, og det vil vel næppe ske, dels fordi det dog afhænger af samråd mellem de enkelte landes administrationer, hvorledes statistiken vil blive ordnet. På den anden side har iværksættelsen mange vanskeligheder at overvinde, og der kan være adskillige uoverensstemmelser om flere punkter, så det kan næppe være administrationerne ukært, om udtalelser fra flere sider kom til at foreligge.

Af førnævnte hensyn har jeg ikke villet komme ind på de mange enkeltheder, som kunne få betydning. Imidlertid kan jeg dog ikke undlade at føje til disse bemærkninger

et lille forsøg på, hvad de foreliggende beretninger for Danmark, Norge og Sverige kunne levere i et enkelt punkt af en fælles statistik. Jeg valgte sundhedstilstanden i den mening, at denne side vilde have de færreste uoverensstemmelser. At disse dog ikke ere få, vil det følgende vise. Når jeg desuagtet anfører udfaldet af forsøget, sker det, fordi det efter min opfattelse ikke er uden betydning og interesse, også med hensyn til det foreliggende materiales brugbarhed. De følgende to tavler gengive altså den forsøgte sammenstilling af sundhedstilstanden i strafanstalterne i Danmark, Norge og Sverige. Til nærmere forklaring tjene de tilføjede oplysninger.

Tavle I.

	Danmark. 1873—77.		Norge. 1876—79.		Sverige. 1876—80.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.
	1. Fangetal	646	189	1313	382	1685
2. Sygetilfælde	274	105	903	299	1343	371
3. Sygeprocent af fangetallet	42.41	55.55	68.92	78.20	79.64	71.04
4. Sygedagenes antal	4252	2584	7660	3507	44595	10806
5. Do. pr. fange af hele fangetallet	6.58	13.67	5.82	9.18	26.46	20.71
6. Dødsfald	14	3.2	10.2	2	39.6	9.4
7. Dødsprocent af fangetallet	2.13	1.65	0.78	0.52	2.35	1.80
8. Selvmord	1.4	0.2	"	"	"	"

Tavle II.

	Danmark. 1877—78.		Norge. 1879.		Sverige. 1880.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.
	1. Fangetal	666	175	1287	364	1661
2. Sygetilfælde	219	79	973	300	1248	361
3. Sygeprocent af fangetallet	32.88	45.14	75.60	82.41	75.14	68.11
4. Sygedagenes antal	4166	2110	6303	3334	50966	10234
5. Do. pr. fange af hele fangetallet	6.18	12.06	4.90	9.16	30.68	19.80
6. Dødsfald	8	5	8	2	29	10
7. Dødsprocent af fangetallet	1.20	2.86	0.62	0.55	1.74	1.88
8. Selvmord	1	"	"	"	"	"

Hvad tavle I. angår, må det bemærkes, at for Danmark betegner 1873—77 fra 1 April 73 til 31 Marts 78. For Norge omfatte tallene kun 4 år, fordi beretningens oplysninger for 1875 ikke vare fyldestgørende til sammenstilling med de følgende års. Iøvrigt ere, som det ses, årsperioderne forskellige for landene såvel i tavle I som II. De benyttede beretninger ere de sidst udkomne. Denne fremgangsmåde forekom mig rigtigst, fordi det ikke galdt om at give noget billede for et bestemt år, men kun et forsøg på en sammenstilling, og de sidst udgivne beretninger måtte formentlig være de mest fyldige og oplysende, hvorefter det vilde kunne ses, hvad disse kunde byde. Dertil kommer, at for Tavle II viste en sammenstilling af oplysningerne for 1877 fra alle lande de samme forhold både imellem de enkelte afdelinger i det enkelte land og imellem landene indbyrdes, som oplysningerne fra de anførte år vise. Kun for dødsfaldenes og dødsprocentens vedkommende kan der selvfølgelig vise sig afvigelser, hvilket også fremgår af en sammenligning med tallene for disse afdelinger i tavle I og II.

Tallene i tavle I ere middeltal for de for hvert land angive perioder. I Tavle II, nr. 1 ere de middeltal for Danmark og Sverige, for Norge det absolute tal ligesom for alle de øvrige afdelinger for alle lande.

En ikke uvæsenlig forskel er der mellem de i begge tavler anførte tal, idet disse for Danmark og Norge omfatte samtlige straffefanger, medens de for Sverige kun omfatte dem i strafanstalterne og således ikke dem i læns-cellefængslerne, hvor straffe indtil 2 år afsønes. Disse fængsler ere ikke medtagne, fordi der i dem også afsønes fængselsstraffe af forskellig slags, ligesom de også huse arrestanter, og oplysninger særlige for disse klasser findes ikke i beretningerne. Medens således tallene for Danmark og Norge berøre fanger med mindst 8 og 6 måneders nominal straffetid, bliver denne for Sverige mindst over to år. At dette imidlertid ikke synes at stille Sverige ugunstigere i forhold til de andre lande, fremgår af, at sygeprocenten

for läns-cellefængslerne i 1880 er 87, altså højere end den i begge tavler for Sverige anførte. Dette bestyrkes også ved sindsygetilfældenes antal i 1880, som for strafanstalterne er 8 og for fængslerne 35.

En anden særegenhed for Sverige er, at i de for kvindefanger anførte tal findes tallene for arbejdsfængslet på Norrmalm medregnede. Dette hidrører fra, at denne anstalt ikke i alle beretningerne og ikke overalt i disse er opstillet særskilt, men i forbindelse med strafanstalterne for kvinder.

Trods de således påpegede, ikke uvæsenlige uoverensstemmelser i det benyttede materiale mener jeg dog, at sammenstillingen godtgør forskellige afvigelser mellem forholdene i landene, som må anses for at være reelle, om også de angivne tal ere mindre nøjagtige. Dette fremgår også af en sammenligning mellem tavle I og II, idet dennes tal for et enkelt år viser de samme forhold som hins for flere år.

Det viser sig således i begge tavler, at sygeprocenten i Norge og Sverige falder meget nær sammen, medens den i Danmark er mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{4}$ lavere end i de andre to lande, og efter tavle II er forskellen endnu større. Ligeledes nærme sygedagenes antal pr. fange sig meget hinanden i Danmark og Norge efter tavle I, efter tavle II derimod står Norge næsten 50 pct. lavere end Danmark, medens Sverige i begge tavler står betydeligt højere end begge de andre lande. Det meget betydelige antal sygedage for Sverige er taget efter oversigten over arbejdsvirksomheden. Skønt tallet er så overvældende i forhold til de andre landes, at det må gøre en tvivlende, synes betegnelsen: „Hindrade dagsverken genom sjukdom och bristande arbetsförmåga,“ ikke at kunne forklares på anden måde. Desuden bemærkes i beretningen for 1880, at tallet af sygdomme i digestionsorganerne har været meget stort, og årsagen menes at ligge i den stærkt melholdige, meget tunge føde. Om dødsfaldenes antal bemærkede jeg før, at

dette selvfølgelig måtte blive vekslede. Dog også heri viser der sig i tavle I en forskel, idet det her er Danmark og Sverige, som nærme sig hinanden, medens Norge står langt lavere.

Også imellem mænd og kvinder forekommer der reelle forskelligheder, som ere af betydning. Medens således sygeprocenten og sygedagenes antal pr. fange for kvinder i Danmark og Norge er større end for mænd, for sygedagene i Danmark endogså 50 pct., i Norge lidt mindre, så er dette forhold i Sverige det omvendte, og for sygedagene endogså 25 pct. lavere for kvinder end for mænd. Dødsprocenten er derimod i alle tre lande lavere for kvinder end for mænd.

Selv mord findes kun anførte for Danmark; i de andre to landes beretninger nævnes ingen.

De sindssyges antal er ikke medtaget, fordi beretningerne for alle landene ikke nøjagtigt angive dette. Skønt tilfældene omtales mere eller mindre omstændeligt, er det dog åbenbart, at skønnet om, hvad der skal regnes som sindssyge og hvad som forstemning er forskelligt. De svenske beretninger give alene bestemte tal for sindssygdomme, og efter disse tal skal det dog fremhæves, at fra 1877—80 findes kun 1 tilfælde for kvinder mod 14 for mænd, ligesom også at sindssygetilfældene i länsfængslerne i 1880 udgjorde 35 eller 2,58 pct. af middeltallet af fangerne i disse fængsler.

Jeg skal ikke komme ind på at undersøge, hvor årsagerne til de påviste reelle forskelligheder muligvis ligge, skønt det kunde have sin store interesse. Forskellighederne ere kun fremhævede for at vise, at en fælles fængselsstatistik for Norden kan have sin betydning.

FR. STUCKENBERG.
